

A tekintélynélküliség következménye

A tekintély alkalmazásának valamilyen okból történő elmaradása mind a fejlődő személyiség, mind a szülő, mind pedig a társadalom számára végzetes következményekkel jár. Ennek ma már jól kivehető jeleit látni. Az iskolai erőszak, a fiatal tömeggyilkosok szabad ténykedései, a társadalmi értékrendszerek összeomlása – mind azt jelzi, hogy valami megváltozott, valami kimaradt a fiatal nemzedékek személyiségfejlődéséből. Aminek következményeként megjelent az identitászavar, az életre készülő fiatal lelkekben mély nyomokat hagyó, lebegő szorongás, a biztonsággal nem kecsegtető jövőkép.

Azzal, hogy lemondunk a tekintély ellenőrző és megtartó alkalmazásáról, a szülői és a társadalmi önrombolás mezejére léptünk. Amihez a szülők, nevelők, az iskola és a társadalmi intézmények mindegyike hozzájárul.

A vizsgálatok mindegyike azt támasztja alá, hogy a fiatal nemzedékeknek sürgősen és elengedhetetlenül szükségük van a határok, a rend és a fegyelem felállításában megnyilvánuló támaszra. Ezzel szemben azt látni, hogy a felnőttek világa – a szülőktől a tanítókon át a szociális intézményeken, a rendőrségen és a bíróságokon keresztül egészen a politikusokig – kivonult a tekintélyszerepből, ellehetetlenítve ezzel azt, hogy gyerekeink megkapják a számukra annyira fontos alapvető támaszt. Abban a tévhitben élve, hogy könnyebben érthetőkké váljanak gyerekeink szükségletei, intézményeink elálltak tekintélyüktől, azt remélve, hogy így könnyebben elérhetőbbekké, kevésbé félelmetesekké válnak.

Tudnunk kell azonban, hogy a gyerekeknek szükségük van tanítókra, iskolaigazgatókra és más tekintélyszemélyekre, akik biztosítani tudják a rendet kibontakozó világukban. Ezzel szemben ma nagyon sok gyerek nem érzi magát biztonságban az iskolában. A fegyverrel fenyegetőző, erőszakoskodó diákok többé senkitől sem félnek,

és nagyon sok iskolában kezd a tekintély tiszteltetésben tartásának teljes csődje a mindennapi élet részévé válni.

Szülőként pedig ott állunk teljesen összeza-varodva, tekintettel arra, hogy nem tudjuk megkülönböztetni a tekintélyességet az önkényeségtől, és inkább választjuk a látszatra biztonságosabb megoldást – az engedékeny nevelési magatartást. Úgy tűnik, lassan kialakult egy általános nézet, mely szerint a tekintély és az érzékenység, a szeretet, valamint az együttérzés kizárják egymást, és a tekintély alkalmazásával háttérbe szorítódik az a gondoskodás, amelyet szeretnénk, ha gyermekeink megkapnának tőlünk, illetve az a szeretet és bizalom, amelyet tőlük szeretnénk visszakapni.

Sok tanulmány meg természetesen a mindennapi tapasztalat azonban azt igazolja, hogy azok a gyerekek, akik számára szüleik tekintélyek, sokkal határozottabbak és alkalmazkodóképesebbek minden életkorban. Azt mondhatni, hogy a személyiség fejlődésében jelen levő erős kéz irányítása sokszorosan kevésbé hat önzően, mint az elnéző, nem irányító állásfoglalás. A határok felállítása nélküli nevelés a megértő szülő benyomását adhatja, amit a gyerekek kezdetben örömmel fogadnak, mert a szülők elnézően reagálnak egy-egy rossz lépésükre, de a későbbiek során azt kezdik inkább érezni, hogy szüleik nem igazán törnek magukat azért, hogy a nevelés nehéz feladataival is foglalkozzanak. Az a gyerek, amelyik nem érzi, hogy szülei gondoskodnak róla, nem érzi a támaszukat sem, és nagyon valószínű, hogy a későbbiekben sok olyan problémával találja szembe magát, amelyek megoldhatatlannak tűnnek számára.

Sok szülővel találkozni, aki a határok felállítása helyett inkább azt vallja, hogy legjobb, ha a gyermekének a barátjává válik. Ezzel azonban gyermekeik személyiségében komoly zavart

okoznak. A gyerekeknek ugyanis – még nem kifejlett készségeik miatt – alapvetően szükségük van arra, hogy mindig rendelkezésükre álljon egy vezető és felelősségvállaló, azt illetően, hogy hogyan kell élni. Ha ezt nem kapják meg, akkor – a tekintély különböző formában történő provokálása által – mindent megtesznek azért, hogy ehhez hozzájussanak, hogy szüleiket az irányba tereljék, hogy felnőjenek ehhez a feladathoz.

Kivonulva a tekintélyszerepből

A tekintélyről való lemondás eredményeként nemegyszer találkozni azzal a jelenséggel, hogy amikor a modern szülő nemet kell hogy mondjon gyermekének, azt bocsánatkérően, hangjában nagyfokú kiengeszteléssel, elvárásában teljesen meggyőződés nélkül teszi, mélységesen sajnálkozva, hogy nevelni próbálja őt. Ilyen visszafogott hangokat hallani a környezet, a rendfenntartók, a pedagógusok részéről is, amikor ellenszegülni próbálnak a gyerekek, fiatalok elfogadhatatlan viselkedésének. A különbség az, hogy őket az ún. modern törvények kényszerítik arra, hogy visszahúzódjanak a tekintély alkalmazásától. A modernnek mondott nevelési elvek arról próbálnak meggyőzni bennünket, hogy a nevelésben a tiltás helyett teljes egészében a tárgyalásnak kell átadni a helyet.

Azt tapasztalni, hogy a nevelésben szükséges határok meghúzásakor nem egy szülő a gyermeke reakciójától fél, amikor valamit meg akar tiltani neki. Inkább az engedékeny magatartást választja, mert így tudja legjobban biztosítani saját magának azt, hogy otthonában azt tegye, amihez legjobban kedve van, hogy a kielégített gyermeke ebben nem akadályozza. Ez pedig nem más, mint annak az önző meggyőződésnek a része, mely szerint a gyerekekkel tárgyalni kell, mert így demokratikusnak és egyenrangúnak látszik a kapcsolattartás – és egyszerűen kellemesebb megszerettetni valamit, mint „fájdalmat okozni” és „zaklatni”. Ebből azonban jól kiolvasható a hamis aggodás: ha netán a gyerekeinktől engedelmességet igénylünk, akár kényszerítés árán is, az éppen ellentétes hatást fog eredményezni, vagy akár káros is lehet, mert elnyomja a gyermek személyiségét, akadályozza kibontakozását.

Ezt a toleráns hozzáállást nevezik időnként „gyermekcentrikus hozzáállásnak”, amelynek a

középpontjában a gyermek áll. El kell azonban gondolkodnunk azon, hogy ez a koncepció valóban a gyermeket helyezi-e a szülői gondoskodás középpontjába, vagy éppenséggel az irányítást adja a kezébe – merthogy rövid távon ez tűnik a könnyebbik útnak.

Szülőként mindannyian szeretnénk, ha gyermekeink együttműködnének velünk, és kedvesek lennének számukra, de nagyon fontos tudnunk, hogy a nevelés kevésbé kellemes feladatait is fel kell vállalnunk. Ma, amikor a szülők idősebbek és fáradtabbak is a munkától a korábbi időkhöz viszonyítva, a gyerekek nem a büntetésre gondolnak először, amikor ellenkezni kezdenek a szülővel. Hanem arra, hogy kicsikarják belőlük azt az útmutatást, amelynek segítségével nagyobb bizonyossággal tudnak előrelépni. Az idő hiánya, a válás és a különélés észrevétlenül a kompenzáció kultúrájának világába térítette el a szülőket. Szülői lelkiismeret-furdalásunk a gyermekeink elfogadhatatlan viselkedései iránti fokozott engedékenységünkben nyilvánul meg, ami az élet minden területén megnyilvánul.

A gyerekek a társadalmi-gazdasági ranglétra mindkét végén szenvednek az erkölcsi és viselkedési szabályok hiánya miatt. A létra alján tengődők bandákba szerveződnek, amelyek – de még mennyire, hogy – megkövetelik a szigorú viselkedési szabályokat, olyanokat, amelyek eltűntek a családi és a társadalmi életből. Minden ellenkező látszat ellenére örömmel vetik alá magukat ezeknek a szabályoknak, mert így biztonságban érzik magukat. A létra másik végén, a kivételezett körülmények között élők körében viszont, soha annyira, mint korábban, ott találjuk a magukat az eszméletlenségig leivók, az önrombolók, a drogfüggők táborát, akik az erkölcsös viselkedésről még csak hallani sem akarnak. Az ilyen nemzedék az iskolában sem képes és nem is akar együttműködni a pedagógusokkal, egyszerűen azért, mert nevelésükből kimaradt mindenfajta tiltás.

Hasznos, ha gyermekeinknek megadjuk a választás lehetőségét, de semmiképpen sem jó, ha megengedjük, hogy ők irányítsák a mi életünket. Szülőként fontos, hogy megmutassuk nekik az elvárt viselkedés szabályait, még ha ezért le is kell nyelnünk néha a keserű pirulát. Még ha nem is lesznek tőle túlságosan boldogok, de a határok kijelölése és következetes betartatása azt

üzeni nekik, hogy gondoskodunk róluk, szeretjük őket. Hogy az engedékenységgel és érdektelenséggel ellentétben folyamatosan így vagyunk ott mellettük.

Az anyaság sorsa ma

Arra, hogy szülőként hatni tudjunk gyermekeinkre, tekintélyünk legyen, világos határokat tudjunk felállítani, sokkal nagyobbak az esélyeink, ha fizikailag együtt vagyunk velük. Ehhez mindkét szülőre szükség van, ki-ki a maga képességeit, adottságait adva a neveléshez. A legkorábbi időszakban azonban az anyák rendelkeznek azokkal a képességekkel, amelyekkel legjobban hatni tudnak gyermekük szocializálására.

A gyermekek anyjuktól sok olyan dolgot tudnak megkapni, amit senki mástól. De a politikai és gazdasági érdekek abba az irányban hatnak, hogy a nőket elválásszák biológiai feladataiktól. Például, nem olyan régen még azzal áltatták az anyákat, vagy éppenséggel hagyták, hogy elhiggyék, hogy a mesterséges táplálás ugyanolyan jó, mint a természetes szoptatás. Nemzedékek nőttek fel abban a hitben, hogy ez valóban így van, mígnem sikerült belátni, hogy a cumisüveg távolról sem képes helyettesíteni az anyával való szoros testi kapcsolatot. Az is kiderült, hogy a gyermek viselkedésének fejlődésében – legyen az elkényeztetett, vagy nem – az anyának életre szólóan meghatározó szerepe van. Ez a ráhatás pedig jóval a születés előtt elkezdődik. Mára már minden kétséget kizáróan kimutatták, hogy az újszülött legjobban a saját anyja hangját szereti hallani. Sőt, már a magzati korban megmutatkozik az anya hangjára való reagálás: azt hallva gyorsul a magzati szívverés. Mindezeket figyelembe véve azt mondhatnánk, hogy a gyermek számára fontos tekintély kialakulása „mélyen az anyában” kezdődik.

A társadalomban ma egy általánosan működő elv él, mely szerint kényelmesebb és fontosabb egy jó irodai állás, mint munkanélküli, gyermekét nevelő anyának lenni. Lehet, hogy ezért hallani nem egyszer az anyáktól: „Alig várom, hogy visszatérhessek a normális életbe”, azt sejtetve, hogy az otthoni gyermeknevelés nem a normális élethez tartozik, nincs értékelve, és senkit nem elégít ki. Értékrendszerünk, amelyben jelenleg élünk, azt sugallja tehát, hogy „a munkanélkü-

li anyák kevésbé fontosak”. De a degradálás itt még nem ér véget. Az anyák maguk is hozzájárulnak ehhez azzal, hogy sokan kevésbé vonzóknak, kisebb érdeklődést kiváltónak érzik magukat anyai mivoltukban. Egyenesen kisebbrendűnek érzik magukat anyaságuk miatt. Úgy gondolják, ha újra dolgozhatnának, és gyermekeiket valamelyik jó hírű bölcsődébe helyezhetnék el, visszaállíthatnák saját életük felett a kontrollt, az önbizalommal együtt, amelynek hiányától egész életükben szenvednek.

Hasznos lenne belátni, ha a kultúránk továbbra is folytatja az anyaság leértékelését, gyermekeink szenvedése a jövőben még kifejezettebbé válik. Ha az anyák kevésbé nem értékelik eléggé az anyaságot, az bizonyosan oda vezet, hogy kevésbé is lesznek alkalmasak arra, hogy anyák legyenek. Mindebből pedig az következik, hogy ha az anyák nem fektetnek be energiát és hitet abba, hogy jó szülők legyenek, azt a szülői tekintély sínyli meg. Meg a gyermekeink viselkedése.

Távol lévő apák, elkényeztetett gyerekek

Számtalan módon és a legkülönbözőbb okokból kifolyólag gyermekeinket ma egyre jobban megfosztjuk az apai neveléstől. Ez magával hozva az apai tekintély hiányát a családban, ami közvetlenül kihat a gyermekek viselkedésére. Mindehhez nagymértékben hozzájárul az is, hogy mára már nem tekintjük egyértelműen fontosnak az apa jelenlétét a gyermek fejlődésének az irányításában. De azt sem, hogy a gyermek alapvető szükséglete meg joga is, hogy a nevelésében apja és anyja egyaránt részt vegyen.

Az apák mint tekintélyszemélyek nélkülözhetetlenek, és teljes egészében sohasem helyettesíthetők a nevelésben. Ha azt szeretnénk, hogy gyermekeink beilleszkedjenek a társadalomba, és civilizáltakká váljanak, elengedhetetlenül szükségük van apára. Ennél is fontosabb talán, hogy valós képet kapjanak a tekintély szerepéről. Ennek ellenére azt látni, hogy gyerekeink a történelem során soha nem voltak olyan tömegesen apa nélkül, mint napjainkban. Felmérések igazolják, hogy az elmúlt két-három évtizedben megháromszorozódott azoknak a gyerekeknek a száma, akiket csak egy szülő nevel. Az adatok európai országokból valók, de ezen a téren mi sem maradunk le, elég, ha csak szétnézünk sa-

ját szűkebb-tágabb környezetünkben. Úgy tűnik, a társadalmi-gazdasági fejlődésért drágán kell fizetnünk...

Jól ismert jelenség, hogy magas a válások száma, aminek következtében döntő többségében az egyik szülő távolra kerül a gyermeke nevelésétől, vagy teljesen ki is marad belőle. A szülők egymástól való távollétének távolról sem kellene azt eredményeznie, hogy közös gyermekük nevelésében ne működjenek együtt továbbra is. A gyermek mindkét szülőt külön-külön építi be magába, majd olvasztja egyggyé. Az apák távolmaradásához nagymértékben hozzájárulnak a fennálló értékrendszert védeni hivatott intézmények is. A nemi egyenrangúság melletti kardoskodás azt is jelentené, hogy a válást követően a gyermek mindkét szülőnek odaítélhető lenne – ahogyan a gyermek érdekei azt legjobban megkívánják. Ezzel szemben azt látni, hogy az anyák kivételezetté váltak a gyermek nevelésére való jogukat illetően. Az esetek döntő többségében a bíróság az anyáknak ítéli meg a gyermek további nevelési jogát, az apák láthatási jogának minimálisra csökkentése mellett.

Részben a szülők közötti megromlott viszony, részben az ilyen bírósági döntések, vagy mindkettő miatt a gyerekek elveszítik apjukkal a kapcsolattartást, ami azzal is jár, hogy megfosztjuk őket az apai tekintéllyel való nevelés lehetőségétől.

Harmadik „szülő” a családban

Az apai és az anyai mellett tagadhatatlanul számolnunk kell még egy tekintéllyel, mely mára már alapvetően megváltoztatta a családon belüli kapcsolattartást. Az információk hihetetlenül megnövekedett világában ugyanis a képernyő kis híján teljes jogú családtaggá vált. És ma már igen jelentős mértékben csatlakozik a televízióhoz az internet és az újabbnál újabb vizuális technikai vívmányok, amelyek használata az utóbbi egy-két évtizedben tömeges méreteket öltött. Segítségükkel a szülőknek és más tekintélyszemélyeknek a gyerekekre való hatása óriási mértékben lecsökkent, felcserélve valamivel, ami teljes egészében ellentétes azzal, amit hatáson szülői nevelésnek hívunk.

Gyerekeink ma sokkal több időt töltenek képernyők előtt, mint bármikor korábban a történe-

lem során, amibe egyre fiatalabb korosztályok vonódnak be. A felmérések arról szólnak, hogy egy átlagos hatéves gyerek az életéből egy teljes évet már televízió előtt töltött el. Ha egyéb képernyőket is figyelembe veszünk, akkor ez az idő biztosan még több is. Ez a tizenegyötől tizenöt évesig terjedő korosztály ébren töltött idejének ötvenöt százalékát teszi ki – ami átlagban napi hét és fél órát jelent.

Így magától értetődő, hogy a televízió átvette a szülők szerepét, és harmadik tekintélyként a családban öt-tízszer több időt von el a gyerekek idejéből, mint amennyit a szülők aktívan el tudnak tölteni velük.

Ezeknek az együttléteknak a romboló hatása abban nyilvánul meg, hogy a gyerekek önkontrolljának fejlődését lassítja, majd egészen ellehetetleníti. Ezt egyrészt azzal sikerül elérni, hogy a személyiség érzelmi és társas fejlődéséhez – a szocializálódáshoz – alapvetően szükséges időt a vizuális médiumok töltik ki, másrészt meg azoknak a játékoknak, programoknak a tartalmi üzenetén keresztül, amelyeket a gyerekek örömmel fogadnak és élvezettel játszanak. Ezek a tartalmak sokkal körmönfontabb módon hatnak, mintsem hogy képesek lennének – nem eléggé fejlettek lévén – felismerni káros hatásait. Nem az önzetlenség, az empátia, a segítőkészség, az együttműködés, a bizalom, a megértés, a közelségben levés, a konfliktusmegoldás békés úton való megoldásának mintáját mutatják meg. Hanem egy olyat, amely nem egyezik meg a szülők valódi érdekeivel, annak éppen ellenkezőjét helyezik piedesztálra.

Az agresszív viselkedésminta elsajátítása így teljesen észrevétlenül történik.

A megjelenő harmadik tekintély dominanciájához a családban leginkább maguk a szülők járulnak hozzá azzal, hogy félnek a határok felállítástól, és saját tekintélyük alkalmazásától.

A bőség elkényeztetet

Az elkényeztetettséget legtöbbször az anyagi javak bőségével hozzuk összefüggésbe, és ez a nyugati, fejlett ipari országokra többnyire érvényes, más területeken viszont nem ez a döntő jelenség. Az elkényeztetés napjainkra gyorsan rátelepedett gyermekeink életének számos területére, nem csak az anyagiakra. Van ugyanis egy

olyan jelenség, amely mindannyiunk életét megkeseríti, szülőként pedig különösen összetetté teszi: ez a bő választék lehetőségének, a bőségnek a zsarnokoskodása, amely gyermekeink életének szinte minden területére rányomja bélyegét. Arra ösztönöz bennünket, hogy elhiggyük, a bő választék lehetősége a demokráciához vezető, tejjel-mézzel folyó Kánaán: a rendelkezésre álló sok választási lehetőség önállóságot ad nekünk, és segít életünk alakításában. Persze azért legtöbbször azt is tudjuk, hogy az ajánlatok tengerébe bele is lehet fulladni, és hogy nemritkán hosszabb távon éppen a kevesebb a több. Fogyasztói társadalmunk napjainkban láthatólag éppen ezzel halad szemben.

Az élet minden területén meglévő bő választék lehetősége gyerekeinknek azt üzeni, hogy mindez magától értetődő, és ez nekik természetesen jár – kezdve a reggeli finom falatoktól egészen odáig, hogy hol fogják megünnepelni születésnapjukat. Ez részben hozadéka a reklámhadjáratoknak, amelyek a végtelen kínálat lehetőségét lebegtetik meg szemük előtt, de a mi kudarcunk is, amiért nem korlátozzuk eléggé a választás lehetőségét, és az erre vonatkozó korlátokat nem tudjuk határozottan elfogadtatni velük.

A bő választék lehetősége minden életkorban zavart okoz. Megfigyelések igazolják, hogy például a svédasztalos kínálat esetén felnőttként sokkal többet eszünk, mint amikor lényegesen kisebb választék áll rendelkezésünkre. Minél nagyobb a választék, annál többet eszünk. A gyermekek esetében is nagyon jól megfigyelhető a bőség zavara. Ha sokfajta játékot adunk nekik, bizonytalanná, visszahúzódtakká válnak, nem tudnak egy-egy játékkal hosszabb ideig játszani. Ellenben, ha csak egy-kettő áll rendelkezésre, azokkal hosszú ideig el tudnak játszani, mert ezek képesek megmozgatni fantáziájukat. Jól ismert az a jelenség is, amikor a gyermekek a játékok túlkínálata miatt passzívan, érdektelenül töltik játékra szánt idejüket. A túlkínálat ellehetetleníti a gyermeki fantázia működését, vele együtt az értelmi és érzelmi fejlődést is. Aminek pedig nincs értéke, annak tekintélye sincs. A túlkínálat tehát – abban a meggyőződésben, hogy jót teszünk – éppen szülői tekintélyünket romboljuk.

A nagy választék nyújtásának van egy olyan üzenete gyerekeink számára, hogy ezáltal job-

ban figyelünk rájuk. Ellentmondásosan azonban a túlkínálat azt az érzést is kiváltja bennük, hogy valójában mégsem kapnak elegendő szülői gondoskodást, szeretetet. A gyerekek tudatos szinten jobban szeretik ugyan, ha mindenből bő választék áll rendelkezésükre, de ez távolról sem jelenti azt, hogy tudat alatt nem egyszer ne az ellenkezőjét kívánják: mert a bőséggel nem tudnak megbirkózni. Még egy példa ez arra, hogy miért szülő a szülő, és miért gyerek a gyerek, hogy miért a szülőknél kell gyerekeik érdekében a legjobb döntést meghozniuk, nem pedig felszínes kívánságaiknak minden esetben eleget tenniük. Gyenge pontjai ennek az elvnek a modern, túlhajszolt, fáradt szülők, akiknek gyakran lelkiismeret-furdalásuk van, mert elhanyagolják gyerekeiket. Ezt ellensúlyozandó meg a büntudatot csökkentendő kezdik el alkalmazni – gyakran nem is tudatosan – a „bőség kosarát”.

A mindennapi élet azt igazolja, hogy hosszabb távon gondolkodva az a legjobb, ha a gyerekek számára kevesebb kínálat áll rendelkezésre, sőt, hogyha meghatározunk olyan területeket, ahol egyáltalán nincs lehetőségük választani. A tekintély arról is szól, hogy képesek vagyunk átgondolni gyermekeink szükségleteit – legyen az a táplálkozás, a szabad aktivitások, a játékszerek vagy a ruházkodás területe –, és képesek vagyunk megfelelően korlátozni a választás lehetőségét, anélkül, hogy azzal bármilyen nélkülözhetetlen igényt kielégítetlenül hagynánk. Szükség van erre ahhoz, hogy saját magunkat meggyőzzük arról, hogy jogunk és kötelességünk is, hogy szülőként korlátokat állítsunk fel, és kimondjuk, amikor kell: „Nem lehet.” – amit valóban úgy is gondolunk.

A tekintély visszaállítása elengedhetetlen

A korábbiakból jól kivehető, hogy miért van szükség a határok kijelölésére a nevelésben, és tenni az ellen, hogy gyerekeinkben kialakuljon az az egyre kifejezettebb meggyőződés, hogy nekik minden és mindenkor jár. Az elfogadás, a szeretet mellett a határok azok, amelyekkel alakítjuk gyermekeink viselkedését, magatartását. Ezenkívül persze elengedhetetlen figyelniük saját szülői, nevelői, tanítói mivoltunkra is, vagy bárkiéire, aki valamilyen tekintélyt testesít meg, vagy éppen félrevezető baráti, nem pedig irányító

kezet nyújt gyermekeinknek. Mindezek számbavétele segít abban, hogy a megtépázott tekintély visszabilenjen abba a szerepbe, amelyben képes ellátni természetes feladatát.

Az elkényeztetett viselkedés gyökerei otthonról, a szülőktől, nevelőktől erednek, ezért a mi kötelességünk megpróbálni gyerekeinkből életrevalókat nevelni. A gyermeknevelés nem pusztán személyes választás vagy stílus kérdése, úgy kell történnie, hogy mind magunk, mind mások számára kielégítő legyen. A másokkal való egyetértésben levés nem önmagunk feladását, hanem a közösségnek – íratlan és írott szabályainak – az elfogadását jelenti, amelynek mi is tagjai vagyunk. A gyerekek szocializálódása életünk értelmének újrafogalmazása kell hogy legyen. Mert akkor újra magunkévá tudjuk tenni azt, a korábbi időkből jól ismert, de ma már csak ritkán emlegetett igazságot, hogy voltaképpen a szociális jártasságtól megfosztott gyermekek az elkényeztetett gyermekek. Tekintélynélküliségünkkel éppen mi rövidítjük meg őket. A visszatérő felelősségtudat és az elkényeztetett gyermek miatti szülői szégyenkezés a politikusoknak, rendőröknek, tanítóknak és szociális munkásoknak hosszú órákat takaríthatna meg, amelyeket most törvényhozással, végrehajtással, különböző nyomtatványok kitöltésével kell eltölteniük, és elég lenne ahhoz, hogy beinduljon egy önszabályozó mechanizmus, amely eltűnt a modern társadalmi közösségekből.

A szülők mellett fontos, hogy a többi felnőttnek is lehetősége legyen a büntetőjogi felelősségre vonás félelme nélkül reagálni az adott szituációban a gyerekek védelme érdekében. Működni kell egy általánosan elfogadott állás-

pontnak, mely szerint a felnőtteknek van igazuk, mert ők jobban tudják – a kivételes eseteket kivéve. Erkölcsileg és jogilag is szükség van erre. A gyerekek mindegyik korosztályának is tudnia kell ezt – de ami a legfontosabb: éreznie. Hogy ez a fordulat bekövetkezzék, sokkal többre van szükség a jogszabályok értelmezésénél: arra, hogy a hatalmi szervek a törvényeket megértően alkalmazzák, a bűnüldöző és a bírósági szervek pedig értelmesen tolmácsolják azokat.

A következő láncszem a nevelés folyamatában az iskoláé. Napjainkban az a helyzet, hogy a tanítók nevelőmunkájukhoz nem kapnak szinte semmilyen támogatást, a szülők ellenszegülnek, amikor gyerekeiket – nyilván indokoltan – az iskolában büntetni kellene. A tanítók szakmai, jogi és a társadalmi tekintélye egyaránt jelentősen meggyengült. Mind a pedagógusok, mind a tanulók ma nagyon jól tudják, hogy ha nyomást gyakorolnak a pedagógusra, akkor az semmit sem tehet. Figyelembe véve, hogy a gyerekek nem kis időt töltenek az iskolában, fontos lenne, hogy azt ne annak tapasztalásával töltsék, hogy tanítóik-nevelőik milyen minimális, szinte semmilyen tekintélyt nem alkalmazhatnak akkor, amikor valamire reagálniuk kell.

Fontos lenne belátni, hogy szülőként, nagyszülőként, pedagógusként, jogalkotóként, vezetőként egyaránt kihátráltunk gyerekeink neveléséből a tapasztalathiány, a környezeti hatások meg a különböző divatok követésének szerencsétlen kombinációja által. Vissza kell térnünk a nevelésnek arra az útjára, amelyről letértünk – a jelzések erre figyelmeztetnek.

2014. december

Kémence a tanyaudvar hátuljában (Kunadacs, 1985)